

Politiek tijdpad Oostvaardersplassen 1968-2018

Het politieke en beleidsmatige verhaal van de Oostvaardersplassen is eigenlijk het verhaal van ecooloog Frans Vera, werknemer van afwisselend Staatsbosbeheer, Min. v. L&V, Universiteit Wageningen, Min. v. LNV en weer Staatsbosbeheer.

Hij oefent sinds de 80-er jaren, vanuit verschillende posities als ambtenaar, grote invloed uit op het natuurbeheer. Niet omdat hij zo'n goed wetenschapper is, maar vanwege zijn grote hoeveelheid contacten binnen politiek en departementen; en zijn dwingende persoonlijkheid.

Vrijwel iedere politieke gebeurtenis in de Oostvaardersplassen – en Frans Vera is erbij betrokken. Als beleidsmaker, als adviseur, als rapporteur – als van alles.

1968 – 1974 Het gebied valt onder Min. v. Waterstaat.

Westelijk Flevoland valt droog. Het diepste gelegen punt, het voormalige Oostvaardersdiep, blijft te nat voor bebouwing of landbouw.

1974 – 1986 Rijkswaterstaat besluit in 1974 tot een status van tijdelijk natuurgebied. In 1975 wordt dit definitief. De ontwikkeling gaat met aanleg bedijking en sturing waterstand van start. [\(1\)](#)

In deze periode begint ook het ministerie van Landbouw en Visserij invloed uit te oefenen in het gebied, op het gebied van visies over natuurbeheer. De daar werkzame ecooloog Frans Vera oefent met zijn dwingende persoonlijkheid sterke invloed uit. Hij is de meest zichtbare van wat hij zelf “een gideonsbende” noemt, een groep mensen binnen het min. van Landbouw die zijn ideeën delen. O.a. Harm van de Veen, Dirk Sijmons, Willem Overmars en Fred Baerselman [\(2\)](#). Vera's ideeën behelzen een revolutionaire theorie waarmee hij bekendheid wil verwerven. Namelijk dat de West Europese “oernatuur” van vlak na de ijstijden niet uit grotendeels aaneengesloten bos bestond, zoals de wetenschappelijke verklaring is, maar uit een “halfopen parklandschap dat opengehouden werd door grazers”. Hij werkt aan een proefschrift hierover [\(3\)](#). Feiten die zijn ideeën weerspreken, negeert hij. Daarom zal bij zijn promoveren in 1997, zijn theorie onmiddellijk worden weerlegd. [\(4, 5, 6, 7, 8, 9\)](#) Dat maakt hem niet uit; hij oefent zijn invloed uit via zijn rolodex en zijn radde tong. Op de kritiek van zijn zeer prominente collegae is hij nooit in gegaan. ***En zo kon het gebeuren, dat natuurontwikkeling in heel Europa, gebaseerd werd op een - volgens vele prominente wetenschappers - onjuiste wetenschappelijke theorie.***

1982 – Problemen met de doelstellingen van de Oostvaardersplassen. Het gebied ontwikkelt zich niet zoals verwacht. Het wil dichtgroeien. Dit strookt niet met de doelstellingen voor een moerasgebied t.b.v. vogels, vooral ganzen.

Frans Vera van het Min. v. Landbouw maakt zich sterk voor de introductie van grazers om het gebied open te houden. Hij regelt fondsen. Rijkswaterstaat en Min. v. Landbouw geven echter geen vergunning af, omdat de effectiviteit van begrazing vooral berust op de omstreden theorie van Vera.

1983- Frans Vera koopt in het buitenland 32 Heckrunderen, en zet deze illegaal, want zonder toestemming Rijkswaterstaat en/of Min. v. Landbouw, uit in de Oostvaardersplassen.

1984- Hetzelfde doet Frans Vera in 1984 nogmaals met 20 Konik paarden. In de CBC documentaire “Manufacturing the Wild” uit 2015, scheidt hij zelfs openlijk op over zijn illegale acties, en het negeren van de verantwoordelijke bewindslieden. [\(10\)](#)

1984-1995 Onder Rijkswaterstaat – experimenten met verschillende types begrazing.

- De illegale Koniks en Heckrunderen van Vera.
- Zomerbegrazing door biologische boer Tom Saat
- In 1992 ook nog 42 edelherten uitgezet. [\(1\)](#)

1991 – Na een knallende ruzie over natuurbeheer vertrekt Frans Vera bij het Min. v. Landbouw. Hij pleitte er inmiddels voor het in de USA ontstane radicale denkbeeld van **Rewilding**: natuurgebieden afsluiten, grazers erin, en liefst ook roofdieren, en dan niks meer doen, geen enkel beheer.

1995 – Het beheer van de Oostvaardersplassen worden van Rijkswaterstaat overgedragen aan Staatsbosbeheer.

Het gebied valt voortaan onder het Min. v. Landbouw en Visserij. [\(1\)](#)

1994-1996 In de chaos van bestuurlijke overgang van Rijkswaterstaat naar Staatsbosbeheer, ziet Frans Vera zijn kans schoon. Hij zoekt medestanders binnen Staatsbosbeheer, waar hij ooit zijn carrière begon. In 1995 wordt zijn “wildernismodel” met grazers als leidend beleid ingesteld. [\(1\)](#) Het beleid staat bekend onder de eufemistische naam “**Natuurlijke Processen**”. Er wordt niet meer beheerd, de grote grazers worden niet meer bijgevoerd. De zomerbeweiding door biologische boer Tom Saat wordt afgebroken, na zware druk op Tom Saat. Beheerders die nog voor Rijkswaterstaat werkzaam zijn geweest en kritisch zijn t.o.v. Vera’s theorieën, worden eveneens onder zware druk “weggewerkt”.

Frans Vera treedt in dienst bij Staatsbosbeheer.

Het “creperen en kaalvreten” begint.

1994 - heden – Een tweede ecooloog die sterke invloed op de politiek zal gaan uitoefenen verschijnt op het toneel: Han Olff [\(11\)](#). Zeer radicale denkbeelden, ziet in iedere criticus een “jager”, gebruikt zijn wetenschappelijke statuur om zijn ideologische denkbeelden over Vera’s theorie, natuurontwikkeling, veganisme, anti-boeren, anti-jacht en anti-visserij een wetenschappelijk aura te geven. Veel te zien in de media. Zeer fanatiek voorstander van het Vera-beleid in de Oostvaardersplassen.

1996 – Staatsbosbeheer lobbyt bij het Ministerie van VWS om ontheffing van de destructiewet. Het plan is om kadavers van grazers te kunnen laten liggen, om zo aaseters aan te trekken. Staatssecretaris Erica Terpstra van VWS (Kok I) verleent deze ontheffing. [\(12\)](#)

1997 – De ontheffing van de destructiewet wordt ingetrokken; het blijkt staatsrechtelijk maar ook qua volksgezondheid onjuist te zijn beargumenteerd. Staatsbosbeheer laat echter wel degelijk kadavers liggen, hetgeen wordt gedoogd. [\(13\)](#)

1997 – Frans Vera promoveert op zijn theorie, dat kort na de ijstijden Europa een halfopen parklandschap was, dat open gehouden werd door grazers. In plaats van wat de gangbare theorie is, nl. dat West Europa dicht bebost was. Proefschrift: “Metaforen voor de wildernis: eik, hazelaar rund en paard”. [\(3\)](#)

Zijn theorie wordt onmiddellijk weerlegd door meerdere prominente internationale wetenschappers. [\(4, 5, 6, 7, 8, 9\)](#) Weerleggingen o.a.: Vera’s pollenanalyses kloppen niet; met zoveel grazers hadden er vele fossielen gevonden moeten worden; er worden uitsluitend insecten gevonden voor beboste omgeving; niet voor open omgeving.

Helaas heeft deze wetenschappelijke input geen enkele invloed bij de ministeries, waar Vera meer en meer invloed begint uit te oefenen. Dankzij zijn contacten en talent voor netwerken, wordt zijn weerlegde theorie toch dominant binnen ministeries, organisaties en natuurclubs.

Hij gaat zelfs weer bij het Min. v. Landbouw werken, nu bij Bureau Strategische Beleidsvorming. Van hieruit propageert hij zijn “wildernistheorie” Natuurlijke Processen verder.

1997 - Vanuit het Min. v. LNV entameert Vera ook twee belangrijke EU-predicaten voor “zijn” Oostvaardersplassen, die het de glans moeten geven bij gebrek aan wetenschappelijk onderbouwing. Het EDPA, European Diploma For Protected Area’s, en de erkenning als Natura2000 vogelrichtlijn gebied. Er zijn forse subsidies aan verbonden, of mee te verkrijgen.

Aan de voorwaarden ervoor voldoen de Oostvaardersplassen, dankzij de overbegrazing volgens Vera’s omstreden theorie, al lang niet meer. Vanaf de instelling van het Vera-beleid holt het gebied ecologisch achteruit, alle kunstmatige ingrepen om dit te keren ten spijt.

1999 – Oostvaardersplassen worden door de Raad van Europa erkend voor het European Diploma For Protected Area's. [\(14\)](#)

1998-1999 – de eerste echte “hongerwinter”. De raad voor Dierenaangelegenheden brengt een rapport en advies uit aan Min. v. LNV Brinkhorst (D66, kabinet Kok I) uit waarin gesteld wordt dat het “experiment met wilde grazers in de Oostvaardersplassen mislukt is, en zo snel mogelijk beëindigd moet worden”. [\(15\)](#) De Raad voor Dierenaangelegenheden is op dat moment nog niet overlopen door adepten van Vera. Maar het Min. v. Landbouw wel. Het advies wordt genegeerd.

2006 – Na de eerste evaluaties blijkt de natuur in de Oostvaardersplassen zich volkomen anders te ontwikkelen dan op basis van de theorieën van Vera was aangenomen. De grazerspopulaties namen enorm toe, het terrein werd kaalgevreten, de soortendiversiteit nam sterk af, en de vogelsoorten waarvoor het gebied was ingesteld holden achteruit. [\(16\)](#) Er ontstaat de eerste maatschappelijk onrust over de van honger stervende dieren.

Er wordt een internationale adviescommissie ingesteld: ICMO [\(17\)](#).

Frans Vera adviseert deze commissie bij haar twee vergaderingen. Zijn “Natuurlijke Processen”-theorie blijven leidend in het beheer. Er worden weliswaar aanbevelingen gedaan voor afschot van zieke dieren en beschutting. Maar slechts een deel ervan zal werkelijk uitgevoerd worden. Staatsbosbeheer voert vanaf 1995 Vera's ideeën uit, er verzet zich lijdelijk of actief tegen iedere door bewindspersonen geïnitieerde beleidswijziging.

2006 – Het Rijk (Min. EZ en Min LNV) initieert de Ecologische Hoofdstructuur, die de Oostvaardersplassen op termijn met het Horsterwold, de Veluwe en Duitsland moet verbinden (“Robuuste Verbinding”). Flevoland en Gelderland gaan aan de gang met plannen, gevolgd door:

2007 – rapportage van de WUR over deze plannen [\(46\)](#).

2009 – Minister van LNV Gerda Verburg (CDA) beantwoordt Kamervragen van de Partij voor de Dieren over het laten liggen van kadavers in de Oostvaardersplassen. Zij doet hier de politiek zeer bepalende uitspraak dat alle dieren in de Oostvaardersplassen als wild moeten worden beschouwd, en dat de kadavers dus mogen blijven liggen. [\(18\)](#)

2009 – de Oostvaardersplassen worden door de EU erkend als Natura2000 gebied (vogelrichtlijn). [\(1\)](#) Hieraan zijn evt. substantiële subsidies te krijgen uit het Life-fonds. Er zijn wel stringente voorwaarden aan verbonden. De Oostvaardersplassen hebben er nooit aan voldaan. De vogelstand holt door overbegrazing nog steeds achteruit. De ecologie van het begraasde gebied is rampzalig: kaalgevreten is het woord. Alle bomen en struiken zijn inmiddels verdwenen: opgevreten door de hongerige grazers.

2010 – Een zeer strenge winter veroorzaakt honderden verhongerende dieren. Na een uitzending van TV programma Een Vandaag ontstaat grote maatschappelijke onrust. Een tweede Internationale Commissie (ICMO2) wordt ingesteld en brengt rapport uit. [\(17\)](#) Er wordt nadrukkelijk gesteld dat er echt gewerkt moet worden aan de voorwaarden van Natura2000. Er wordt een “reset” (tijdelijk droogvallen) van het moerasdeel geadviseerd, omdat het moerasdeel sterk verouderd is. De vogelstand heeft daar onder te lijden. Daar bovenop worden nog allerlei aanbevelingen gedaan, die wederom maar deels worden uitgevoerd door Staatsbosbeheer.

2010 – Het idee van **Rewilding** en de theorieën van Vera breidt zich uit naar de EU. Het Wild Europe Field Programma wordt daartoe opgericht en door de EU gesubsidieerd. Het is de voorloper van het huidige Rewilding Europe. De Oostvaardersplassen gelden als Kroonjuweel, de eersteling, het lichtende voorbeeld.

Aardverschuivingen en turbulentie: 2010-2012

2010 – Henk Bleker van het CDA is Staatssecretaris geworden voor Landbouw in kabinet Rutte I. Hij ziet niets in het wildernismodel van Frans Vera. Niet in de laatste plaats omdat Vera (en ook Han Olff) steeds verder radicaliseert, inmiddels sterke contacten onderhoudt met Partij voor de Dieren, en op social media extreme denkbeelden over boeren en veeteelt propageert.

Bleker zet de met woningbouw, infra, landbouw, economie en toerisme schurende plannen voor de Ecologische Hoofdstructuur (EHS) aan de kant. Hiertoe behoren ook de plannen voor het verbinden van de Oostvaardersplassen met het Horsterwold, en zelfs de Veluwe, omgeving Nijmegen en Duitsland.

Rewilding-aanhangers menen dat deze uitbreiding van de Oostvaardersplassen een oplossing voor de exploderende grazers-populaties is. Maar het is natuurlijk slechts het op de lange baan schuiven van het probleem; want ook die nieuwe gebieden bereiken op een moment het maximum aantal grazers dat ze ecologisch kunnen dragen. En dat zit je plotseling met een probleem dat zo'n 3 x zo groot is, dan je al had in de Oostvaardersplassen.

Er wordt de provincie Flevoland meegedeeld, dat de 240 miljoen euro die het Rijk zou bijdragen aan het 400 miljoen kostende project, NIET zullen worden uitgekeerd. Dit zal in 2012 nog vérstrekkende politieke gevolgen krijgen (zie onder 2011 en 2012).

Bleker steekt daarmee een stokje voor de verdere uitbreiding van de Oostvaardersplassen met het Horsterwold (fig. 1) via de zgn. Horsterwoldcorridor. Dit project stond bekend onder de naam "Oostvaarderswold". Was dit plan doorgegaan, had dit voor een hermetisch afgesloten natuurgebied gezorgd, die de Flevopolders radicaal in tweeën zou hebben gedeeld. Dit werd als economisch rampzalig ingeschaald. Nog afgezien van de enorme kosten, en de problemen bij het aankopen/onteigenen van de grond

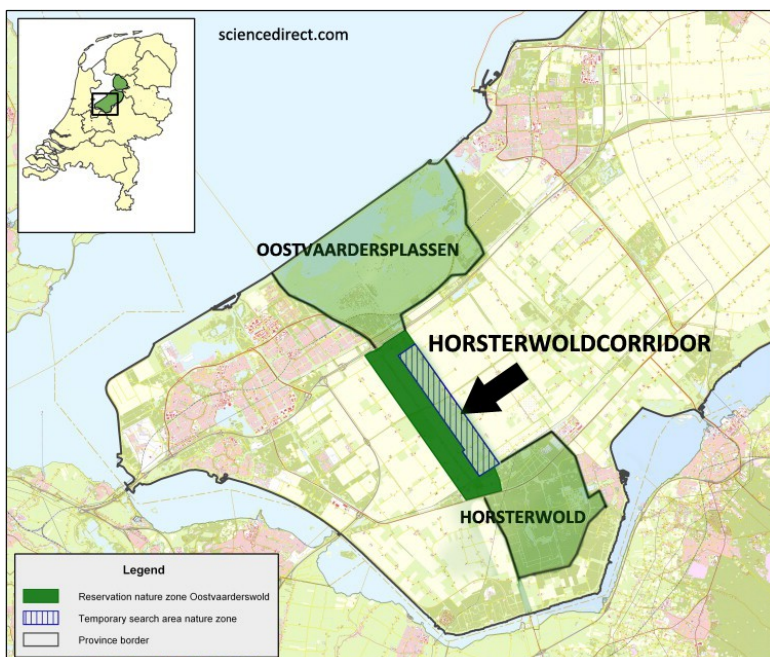

fig. 1

Bleker haalt met het afblazen van plannen voor het project "Oostvaarderswold", de verbinding van de Oostvaardersplassen met het Horsterwold, ook direct een streep door de nog veel verder gaande langetermijnvisie van Nieuwe-Natuurlobby en Rewilders. Dit plan houdt in, om ook de Veluwe op de

Oostvaardersplassen aan te sluiten, en daarna zelfs via Nijmegen ook het Reichswald Kleve aan te sluiten (fig2, volgende pagina). Het project staat intern bekend onder de naam “Robuuste Verbinding Oostvaardersplassen-Duitsland” [\(46\)](#).

Het zo ontstane natuurgebied zou zelfs één van de productiefste economische regio's van heel West-Europa hebben gesplitst, en grote schade hebben gedaan.

Daar had Rutte I in 2011, midden in de crisis, geen zin in, en Bleker had dan ook weinig moeite om de het project definitief te blokkeren.

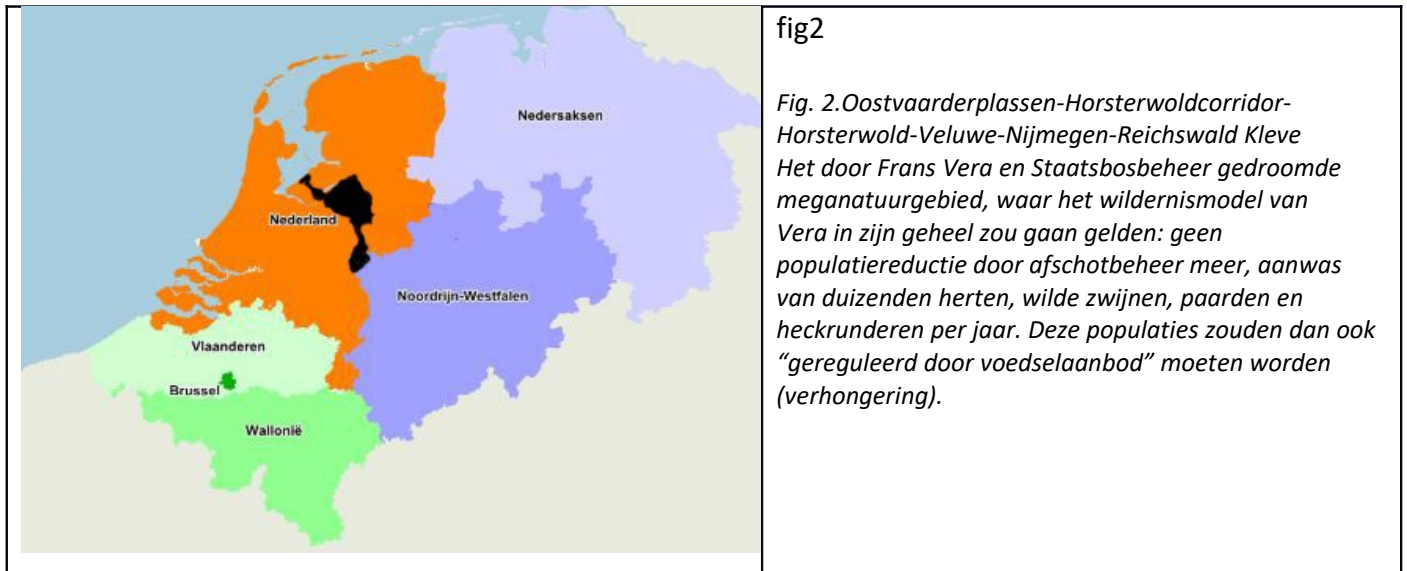

fig2

Fig. 2. Oostvaarderplassen-Horsterwoldcorridor-Horsterwold-Veluwe-Nijmegen-Reichswald Kleve Het door Frans Vera en Staatsbosbeheer gedroomde meganatuurgebied, waar het wildernismodel van Vera in zijn geheel zou gaan gelden: geen populatiereductie door afschotbeheer meer, aanwas van duizenden herten, wilde zwijnen, paarden en heckrunderen per jaar. Deze populaties zouden dan ook “gereguleerd door voedselaanbod” moeten worden (verhongering).

Vera en de Rewildingbeweging lijden gevoelig gezichtsverlies. Hun “kroonjuweel” Oostvaardersplassen wordt als mislukt betiteld, hun “Natuurlijke Processen” gereguleerd om het acceptabel te maken.

Bleker moet via een gehoorzaamheidscontract het hevig protesterende Staatsbosbeheer dwingen, om het democratisch gevormde beleid uit te voeren. Binnen Staatsbosbeheer is het immers Frans Vera, die voor wat betreft “zijn” Oostvaardersplassen de scepter zwaait. Staatsbosbeheer directeur Chris Kalden wordt door Bleker voor de keus gesteld: het politiek voorgeschreven beleid uitvoeren; of er wordt een wet ingediend die de zelfstandigheid van Staatsbosbeheer terug zal draaien. [\(21, 22\)](#)

Deze beslissingen van Henk Bleker (CDA) haalde hem de diepe haat van de voorstanders van het omstreden Vera-beheer in de Oostvaardersplassen op de hals. Vooral binnen Staatsbosbeheer, diverse Vera-aanhangende natuurclubs als Free Nature, St. Ark, Dierenbescherming. Politiek partijen als GroenLinks, PvdA, en Partij voor de Dieren wordt tot op de dag van vandaag met zinderende haat over hem gesproken. Alles wat er mis gaat in de Oostvaardersplassen wordt door deze groepen unisono verklaard met “Dat is de schuld van Henk Bleker, die de verbinding met het Horsterwold afblies”.

In deze tijd wordt het activistische jargon van de Partij voor de Dieren in deze kringen (**Rewilders**) standaard. De uit de radicale activisten-lagen van de Universiteit Wageningen (Droevendaal) ontstane Partij van de Dieren wordt, samen met GroenLinks, meer en meer de spin in het web van de Nederlandse **Rewilding**-beweging. Wie het niet met de theorieën van Vera, Han Olf of **Rewilding** eens is, is een BOER of nóg erger volgens deze veelal veganistische radicalen: een JAGER.

Beleed wat hen niet past, heten “jagersplannen”, “plannen van de jagerslobby of boerenlobby”. [\(23\)](#)

Dit terwijl er niet gejaagd wordt in de Oostvaardersplassen: het afschot van zwakke dieren dat geëist werd door de politiek om onnodig lijden te voorkomen (“vroeg reactief beheer”), wordt uitgevoerd door Staatsbosbeheer. [\(17\)](#) Overigens voert Staatsbosbeheer ook dit weer niet uit zoals de wetgever dit bedoeld heeft. Inspecteur van de Landelijke Inspectiedienst Bertus Zuidema laat in een reactie op internet geen spaan heel van de uitvoering:

Het fabeltje van “afschot voordat de dieren lijden” in de Oostvaardersplassen

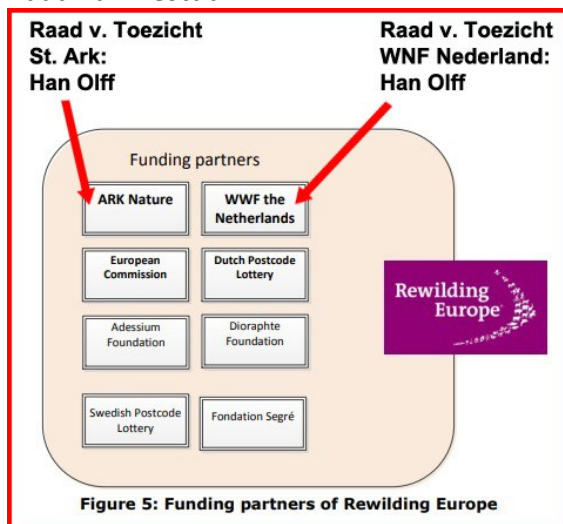
Voorstanders en Staatsbosbeheer beweren onophoudelijk dat de dieren niet verhongeren, vanwege het “vroeg reactief beheer”, dwz afschot vóór verhongering. Bertus Zuidema, oud-inspecteur Landelijke Inspectiedienst Dierenwelzijn, vroeg bij een bezoek in 2012 aan de dienstdoende boswachter en dierenarts, hoe deze bepaalden wanneer een dier afgeschoten moest worden.

Citaat Zuidema: “Van hen kreeg ik het onthutsende antwoord, dat men pas tot afschot overgaat, indien de dieren van ellende in elkaar zakken, de kuddes niet meer kunnen volgen of indien de dieren van ellende niet meer overeind kunnen komen.

Dit is puur terminaal gedrag, een dergelijk dier is reeds bezig om te sterven. De periode van vaak maanden honger- en pijnlijden, benadelen van de gezondheid, benadelen van het welzijn is dan al voorbij”.

(uit een reactie van Zuidema op website Dierenblogger)

2011 – N.a.v. het congres over wildernis in Praag, wordt Rewilding Europe opgericht. (20) Ook hier is Frans Vera weer nauw bij betrokken. De organisatie wordt gedoteerd met grote sommen EU-subsidie. President is thans **prinses Laurentien**. In feite is het een implementatie-organisatie voor Vera-beleid in heel Europa. De organisatie beweert “de agrarische gebieden die verlaten worden door urbanisatie” op te vullen met “wilde natuur”. In de praktijk zijn hun gebieden reeds bestaande natuurgebieden die onder hun invloedssfeer zijn gekomen, en onder zware druk verkocht, of zelfs onteigend boerenland. De Oostvaardersplassen gelden als hun Kroonjuweel. De meeste **Rewilding**-gebieden liggen in Nederland. Twee van de intiatiefnemende organisaties ervan zijn St. Ark en Wereld natuurfonds Nederland. In beide organisaties zit de activistische ecooloog Han Olf, die fanatiek Vera’s denkbeelden uitdraagt, in de Raad van Bestuur.

Men gaat aan de slag met het beïnvloeden en lobbyen bij de politiek. Want de strategie van Rewilding is: “Cores, Corridors, Carnivores” (20). Er worden zoveel mogelijk gebieden onder hun invloedssfeer gebracht. Daarna wordt geklaagd dat alles “zo versnipperd” is, en er wordt gelobbyd om deze gebieden met enorme lappen grond (“corridors”) met elkaar worden verbonden. Vervolgens wordt de gebieden zoveel mogelijk afgesloten. Liefst worden ook de grote roofdieren geïntroduceerd. (Beer, lynx, wolf).

2011 - Vanuit Rijkswaterstaat wordt het Meerjarenprogramma Ontsnippering, het MIPO opgericht (56). Dit gebeurt onder min. VWS Melanie Schultz-van Haegen (VVD). Hierin werken Rijkswaterstaat, ProRail en Provincies samen. Doel: ervoor zorgen dat infrastructuur geen barricades opwerpt voor planten en dieren. Het gaat hierbij niet om verbindingen zoals de Horsterwoldcorridor, maar om duikers voor otters, stroken met bloeiende planten voor insecten enz.

2011 – In Flevoland ontstaat politieke onrust, als blijkt dat Gedeputeerde Staten, ondanks de intrekking van de steun van het Rijk aan het project “Oostvaarderswold” en de intrekking van de daarbij behorende 240 miljoen - tóch is doorgegaan met de ontwikkeling ervan. Met zeer veel spoed zelfs, om een onomkeerbare situatie te creëren. Ze verliezen echter een rechtszaak die het Rijk moest dwingen om tóch te betalen.

Er wordt een commissie ingesteld om dit politieke ehec te onderzoeken.

2012 – rapportage Commissie Oostvaarderswold ([47](#)):

- Er was geen draagvlak, waarvoor meermaals werd gewaarschuwd
- De provincie had niet moeten doorgaan toen het Rijk in 2010 de steun introk.
- Schadepost door het overhaast tóch proberen door te drukken van het project: **30 miljoen euro**.

Vanwege dit rapport, treden op 3 oktober 2012 alle 4 de Gedeputeerden van de Prov. Flevoland af ([48](#)).

2011/2012 – De in rapport ICMO2 geadviseerde “reset” ([17](#)), d.w.z. tijdelijke drooglegging van het moerasdeel, wordt uitgevoerd. Het moet voor verjonging zorgen. In 2018 zal het alwéér nodig zijn. Het gekozen “regenmodel”, waarbij de waterstand niet gereguleerd wordt maar van natuurlijke neerslag afhankelijk is, werkt niet.

2012 – Frans Vera wordt ontslagen bij Staatsbosbeheer. Mogelijk door onenigheid met Staatssecretaris Henk Bleker, en het door proberen te drukken van het Horsterwoldverbinding ondanks de ingetrokken steun van de Rijk. Vera richt de **Stichting Natuurlijke Processen** op ([24](#)), die zijn **Rewilding**- en grazersideeën moet gaan promoten. Staatsbosbeheer stort bij zijn vertrek €40.000 in deze stichting. Het woord “oprotpremie” valt. Vera is de enige betaalde werknemer van de stichting.

2013 - De film “de Nieuwe Wildernis” over de Oostvaardersplassen komt uit. Het is een kassucces. De film is een propaganda-lofzang op **Rewilding** en het Vera-beleid. Vanuit kringen van kenners komt echter veel kritiek. Het is over-romantisch. Sommige opnamen zijn buiten de Oostvaardersplassen gemaakt, bijvoorbeeld van hoofdrolspeler de ijsvogel. Ook de onderwateropnamen, en de opnamen van de bever zijn helemaal niet in de Oostvaardersplassen gemaakt. Dit is ook toegegeven.

2013 – Staatssecretaris Economische Zaken Sharon Dijksma (PvdA) weigert om het Vera-beleid van Natuurlijke Processen aan te passen. Dit als antwoord op vragen van de Kamerleden Graus (PVV) en Ouwehand (PvdD), nadat bekend werd dat in de winter van 2012/13, 1700 deuren verhongerden ([42](#)).

2014 – Staatsbosbeheer wordt verzelfstandigd. Ze worden daarmee eigenaar van 265.000 ha Nederlandse Natuur ([25](#)). Zij zijn nog wel ambtenaren, en zijn nog wel verantwoording verschuldigd aan het Min. v. LNV, maar hun toch al eigengereide manier van doen, en zelfs lak hebben aan de politieke beleidsmaker, wordt hiermee nog eens versterkt.

2014 – Het Min. v. EZ onder leiding van Henk Kamp (VVD, lid kabinet Rutte II) initieert het “natuurpact”, dat o.a. decentralisatie van het natuurbeheer inhoudt ([26](#)). Vera, Olff en Staatsbosbeheer zijn gealarmeerd, en beginnen te lobbyen bij de hen reeds twee decennia goedgezinde ambtenaren van het Min. van LNV en het Min. van EZ.

Zij zien een overdracht naar Provincie Flevoland niet zitten, daar zij daar minder invloed hebben, en de partijen die zeer kritisch zijn op het Vera-beleid in de Oostvaardersplassen (CDA, VVD, CU en SGP) er traditioneel sterk zijn. Daar zijn recenter de eveneens kritische partijen PVV en 50+ nog bijgekomen.

2015 – De voortgang van de invloed van **Rewilding** buiten Nederland, gaat de Rewilders in Nederland niet snel genoeg. Er wordt via de EU geld aangeboord om een “handleiding” te maken, hoe politici, wetenschap en publiek gemanipuleerd moet worden om akkoord te gaan met Rewildingsprojecten. De naam: “*Communicating wilderness management techniques in Natura 2000 sites and other European natural areas*” ([27](#)). Het is een scandaleus document, waar minachting voor democratie, wetenschap en burgerij uit spreekt. En natuurlijk vinden we Frans Vera weer terug bij de opstellers ervan. **In feite: dit**

document is niets anders dan de tactieken van Frans Vera, waarmee hij dan al bijna 30 jaar politiek, academische instanties en de media bespeelt en manipuleert.

Aan dit document werken mee (nota bene!) Staatsbosbeheer, en gekende rewilding-organisaties als Free Nature, St. Ark, Wolves in the Netherlands, Rewilding Europe e.v.a.

About Eurosite's 'Living with wilderness in Europe' workshop

Co-organisers: Staatsbosbeheer and FREE Nature

About this publication

Author: Jaume Tormo (Eurosite)
Editor: Naomi Racz (Eurosite)
Contributing Editors: Frans Vera, Roeland Vermeulen, and Chris Braat

Hieronder: hoe politici binnen te halen. "U gaat er electoraal garen bij spinnen"

Messages to engage politicians

"It has already been successfully implemented elsewhere."

Most of the time decision makers agree with the project in principle, but are afraid of failure. Pointing to examples of similar projects that have been successful could be the key to triggering the engagement of politicians.

"You will benefit politically from the rewilding process."

Rewilding of a particular area could be seen as an historical event. This view will make the rewilding process attractive to a politician, as it will provide an opportunity for them to communicate a positive message to the general public and local constituents.

"Wilderness will provide benefits for the community."

For governments and decision makers, the economic and social aspects of the rewilding process are very important. You need to provide them with messages related to the benefits wilderness will bring to their constituency. An increased number of visits to the protected area will improve income from tourism, and rewilding will also improve ecosystem services and lower site management costs.

"We have scientific data proving that the project will not be dangerous."

In some cases politicians require scientific data to support their decisions. Scientific or technical data will provide strong support when dealing with negative perceptions of rewilding.

"We have the support of the public."

The bigger the public support for a project, the higher the probability of getting political support. Engage the public and state clearly that you have their support. If the public perceives rewilding in a negative light, politicians will never take the first step.

"It will be cost-effective."

After the initial cost of acquiring the land, non-intervention is a very cheap way of preserving biodiversity.

2015 – Ondanks waarschuwingen dat de grazers populaties weer uit de hand lopen, weigert Staatssecretaris EZ Sharon Dijksma van (PvdA) wederom om in te grijpen, of iets aan het Vera-beleid van “Natuurlijke Processen” te wijzigen [\(43\)](#). Als gevolg zullen die winter 1613 dieren verhongeren [\(44\)](#).

2015 – Staatssecretaris EZ Sharon Dijksma (PvdA) geeft de aftrap voor de eerste reset van het moerasgedeelte van de Oostvaardersplassen. Doordat men heeft gekozen voor het zgn. “regenmodel”, fluctueert het waterpeil amper en veroudert het moeras. De vogelstand holt achteruit. [\(45\)](#) In 2018 is het alwéér mis, dan adviseert de Comm. van Geel voor de tweede maal de boel tijdelijk droog te leggen.

Nogmaals aardverschuivingen en turbulentie: 2016 – 2018

2016 – De Oostvaardersplassen worden overgedragen aan de provincie Flevoland. Maar dankzij het lobbywerk van de diverse **Rewilders**, niet zonder slag of stoot. Staatssecretaris Martijn van Dam (PvdA) van het Min. v. EZ (Kok II), sluiten een overeenkomst met de Provincie Flevoland [\(28\)](#). Er staat zoetvloeiende termen over dierenwelzijn en beheer in. Maar voor wie daar doorheen weet te prikken, is het een keihard worgcontract, dat het Provincie Flevoland vrijwel onmogelijk maakt om aan het grazersbeleid iets te veranderen. De “Natuurlijke Processen” van Frans Vera worden in beton gegoten. Namens de Provincie Flevoland tekent de Commissaris van de Koning Leen Verbeek: ook PvdA.

2017 – een door Stichting Welzijn Dieren Oostvaardersplassen aangespannen proces tegen Staatsbosbeheer wegens onrechtmatige handelen, wordt verloren. [\(19\)](#) De aanklacht behelsde dat de dieren tussen hekken leven en dus niet wild zijn, en dus ook niet als zodanig behandeld mogen worden, door hen iedere zorg te ontzeggen. Bij deze manier van handelen baseert Staatsbosbeheer zich o.a. op de uitspraak van min. Gerda Verburg van Min. LNV, uit 2009 [\(18\)](#).

Staatsbosbeheer beweert in dit proces dat de Oostvaardersplassen 5600 ha groot zijn, ruim boven het door de EU gestelde minimum van 5000 ha die benodigd is om aanspraak te kunnen maken op het predicaat “wild” voor daar gehouden dieren. De tegenpartij verweert dat het begraasbare gebied slechts 1880 ha groot is, en dat die dieren daar niet van weg kunnen. Dit argument is volkomen juist, maar de rechtbank verkiest om het te negeren. Zij geven Staatsbosbeheer gelijk, en verzinnen ter plekke een categorie dieren “gehouden wilde dieren”, om e.e.a. juridisch houdbaar te maken.

Deze uiterst nefaste uitspraak van de rechter, bemoeilijkt het veranderen van het beheer tot op heden.

2017 – In de Provinciale Staten dienen VVD en SGP een plan in, om het beheer in de Oostvaardersplassen te veranderen. Verkleining van de grazerspopulaties, herstel van de Natura2000 waarden en de vogelstanden, meer toerisme. Frans Vera en Han Olff zijn woest, en beginnen ogenblikkelijk er tegen te lobbyen. Zelfs de “wildlife dierenarts” Luten van de Oostvaardersplassen (bekend van tv programma over Burgers’ Zoo) blijkt een loepzuivere “**Rewilder**”. Onder een uit een Wob-besluit [\(29\)](#) afkomstig verslag van een werkbezoek schijft hij de volgende opmerking:

Beoordeling Edelherten;

De edelherten zijn slecht op grote afstand te beoordelen. Alles is erg alert. Met de verrekijker wordt er een slomer kalf waargenomen. Deze zal aanstonds geschoten worden. Er zijn tot dusver voornamelijk kalveren geschoten (mager, achterblijver, ataxie en/of dof in de vacht).

NB.

Toen dacht ik nog dat we misschien een rustige winter tegemoet gingen. Echter begin januari ben het circus weer van voren met een motie van VVD/SGP. Gelukkig ontgaat het de dieren allemaal.

(Uit: werkbezoek 16 december 2016 aan de Oostvaardersplassen, beoordeling conditie dieren. Opgevraagd per WOB werd alle rapp/verslag van dierenarts Luten betreffende grote grazers)

2017 – Er wordt een Commissie onder leiding van Pieter van Geel (voormalig CDA minister) ingesteld, die Provinciale Staten Flevoland advies moet gaan geven over nieuw beheer voor de Oostvaardersplassen.

2017/2018 winter – Onder het omstreden Vera-beleid “Natuurlijke Processen”, zijn de grazerspopulaties ontploft. Najaar 2017 lopen er ruim 5300 dieren rond. In echte wilde natuurgebieden is dit vele malen minder.

Oostvaardersplassen; vergelijk gebieden met vrijlopende grote grazers

Naam	oppervlakte	predatoren	grazers	aantal	Aant p km ²
Yellowstone	8.983 km ²	Grizzlybeer Zwarte beer Wolf Cougar Coyote	Bison Wapiti hert Eland Hert	4.816 15.000 200 1.800	2,4
Woud van Bialowieza	3.086 km ²	Wolf Lynx	Wisent Eland Edelhert Ree Wild zwijn	900 170 3.700 2.730 3.420	3,5 incl zwijn 2,4 excl zwijn
Oostvaarders plassen	20 km² (incl water 56)	nee	Konikpaard Heckrund Edelhert	1.050 230 3.950	261,5

Cijfers Oostvaardersplassen: Staatsbosbeheer.nl maart 2018

Cijfers Yellowstone: nps.gov maart 2018

Cijfers Bialowieza: The Exploitation Of Mammal Populations; Taylor and Dunstone, Uitg Chapman&Hall.

Cijfer European Bison Bialowieza: bialowieza-forest.com maart 2018

Het najaar van 2017 was nat, waardoor de vegetatiezone door de vele grazers werd vertrapt en het voedsel eerder dan ooit op was. In februari volgt een felle koude periode. Van de 5300 grazers stierven er 3200 van honger en uitputting. (30) Volgens Staatsbosbeheer en de voorstanders van het Vera-beheer van Natuurlijke Processen leden de dieren helemaal niet vanwege het “vroeg reactief beheer”, maar we hebben al gezien dat Staatsbosbeheer de dieren pas een verlossende kogel gunt als ze bijna dood zijn, en het lijdensproces dus eigenlijk al achter de rug is.

De beelden van creperende dieren, een desolaat maanlandschap, en Staatsbosbeheer-tractoren die dagelijks bakken vol kadavers opschepten, deden een storm van protesten loskomen. Burgers begonnen op eigen houtje bij te voeren. Ecoloog Han Olff zoekt de media zoveel hij kan, laat zich laatdunkend uit over de bezorgde burgers, en blijft beweren dat er niets aan de hand is. De situatie is vanaf dat moment ronduit gespannen. Provocaties en ongefundeerde beschuldigingen en zelfs bedreigingen over en weer.

De politiek begreep dat het niet langer zo door kon gaan, dat er iets MOEST gebeuren, wilden de Oostvaardersplassen niet het publieke draagvlak voor natuurontwikkeling volkomen ondermijnen.

2018 - 14 maart. Het IVN publiceert een interview met prof. dr. Frank Berendse, landschapsecoloog [\(31\)](#). Destijds de hoogleraar waarbij Frans Vera afstudeerde op zijn grazerstheorie. Berendse stelt: *“het experiment Oostvaardersplassen is mislukt, maak er een moeraspark van. Destijds leek het een leuk idee, maar het werkt niet. Het grazersdeel heeft geen natuurwaarde meer”*. Zijn afwijzing van het Vera-beheer Natuurlijk Processen, komt als een moker aan bij de **“Rewilders”**. Het artikel van de toonaangevende hoogleraar Berendse maakt de weg vrij voor veel meer kritische geluiden uit de academische wereld.

2018 - 20 maart. Nieuw college Prov. Flevoland, bestaande uit de partijen VVD, CDA, D66, ChristenUnie en PvdA. Harold Hofstra (CU) wordt gedeputeerde Natuur en Landschap.

2018 - 27 maart. Annie Schreijer Pierik, EU-parlementariër (CDA), dient in het EU Parlement een motie in, die inhoudt dat er géén EU-subsidies gaan naar natuurgebieden waar dieren opzettelijk verhongeren [\(40\)](#). De motie wordt aangenomen, maar de Maltese eurocommissaris Karmenu Vella (Labour Party) van Milieu, Maritieme Zaken en Visserij deelt mee dat hij vindt dat de situatie in het EU-betitelde Natura2000 gebied Oostvaardersplassen “zijn zaak niet is”, en voert de motie niet uit.

2018 - 24 april. Commissie van Geel presenteert zijn rapport. [\(32\)](#) Sterke reductie grazers, herstel Natura2000 waarden. Meer toerisme. Een reset van het moerasgedeelte, omdat door gebrekkige waterdynamiek de vogelstand dramatisch is teruggelopen. Advies is, om 180 Konik paarden uit te plaatsen en 1000 edelherten af te schieten. Eveneens: reset van het moeras, dat door gebrek aan dynamiek in het water peil verouderd is, zodat de vogelstand steeds verder terugloopt. Subtiel vermeldt de commissie dat veel van het door de politiek aan Staatsbosbeheer opgelegde beleid, niet of onvoldoende werd uitgevoerd.

2018 – 14 juni. Annie Schreijer-Pierik, EU-parlements lid (CDA), stelt vragen aan eurocommissaris Karmenu Vella (Milieu) over de terughollende vogelstand in de Oostvaardersplassen [\(41\)](#). Vella kan het zich niet permitteren om nogmaals te doen alsof de EU er niets met dit EU-betitelde Natura2000 gebied te maken heeft [\(40\)](#), en stemt in met onderzoek naar de vogelstand.

2018 - 11 juli. Hoewel het eigenlijk VVD, CDA en SGP niet ver genoeg gaat. En hoewel het coalitiepartij PvdA eigenlijk véél te ver gaat, wordt het rapport van de Commissie van Geel als Statenvoorstel aangenomen. In de wandelgangen wordt het onderhandelingswerk van Gedeputeerde Harold Hofstra bewonderd. Gaatjes gevonden in het worgcontract van PvdA-er Martijn van Dam [\(28\)](#). Zeer verschillende partijen bij elkaar gebracht, met een voorstel dat weliswaar voor niemand ideaal is, maar op dat moment het best haalbare is.

Moties en amendementen eisen een onderzoek naar populatiebeheer door anticonceptie. Een motie van de SP voorziet in de optie van bijvoeren, wanneer de dieren toch weer honger lijden.

2018 - 20 juli. De hints in het Rapport Commissie van Geel [\(32\)](#) over tegenwerking door Staatsbosbeheer ter harte nemende, legt gedeputeerde Harold Hofstra Staatsbosbeheer een “convenant” voor, dat weinig anders is dan een gehoorzaamheidscontract, zoals Henk Bleker Staatsbosbeheer laat ondertekenen [\(33\)](#). Het wordt met vriendelijke glimlachjes en handshakes gepresenteerd, maar de boodschap is overduidelijk. Sabotage en eigen Rewilding-agenda’s van Staatsbosbeheer worden niet meer getolereerd. Namens Staatsbosbeheer ondertekent directeur Sylvio Thijssen... hij is verbonden aan de Universiteit Wageningen – één van de oorsprongskernen van **Rewilding** in Nederland.

2018 - 26 september.

Diverse instituten presenteren hun adviezen aan Provinciale Staten, die door gedeputeerde Hofstra aan hen werden gevraagd.

Tevens presenteert ook dierenarts Hegen op verzoek van de PVV, zijn bevindingen en adviezen over het dierenwelzijn in de Oostvaardersplassen. Deze rapportage werd aangevraagd door het burgerinitiatief St. Cynthia & Annemieke. Zijn adviezen zijn niet mals: de dieren lijden aan een scala van infectie- en gebrekiekten, de vegetatie is onvoldoende, het water is besmet met leverbot en is vervuild, er is te weinig beschutting, de populaties zijn te groot [\(34\)](#).

De Universiteit Wageningen, de Raad voor Dierenaangelegenheden en prof. Tom Stout (hoogleraar o.a. populatiebeheer/anticonceptie Universiteit Utrecht) adviseren positief over uitplaatsing Konik paarden, en adviseren afschot van de edelherten. Populatie Heckrunderen hoeft niet verkleind, deze groep is al jaren noodlijdend en wordt steeds kleiner. Presentatie Sweco inzake de toetsing van het Statenbesluit aan de Natuurwet. [\(34\)](#)

2018 – september. Kort na de presentatie rijzen vragen over de onafhankelijkheid van de adviezen.

1. De voorzitter van de Raad voor Dierenaangelegenheden, Jan Staman, houdt een speechje waarin hij waarschuwt om toch vooral door te gaan met het Vera-beleid van Natuurlijke Processen, dat de Provinciale Staten nu juist heeft afgeschaft [\(36\)](#). Onderzoek toont aan, dat Staman op de site van Vera's Stichting Natuurlijk Processen staat aangemerkt als penningmeester. [\(24\)](#) Hij heeft deze functie inmiddels neergelegd, maar niet zorg gedragen voor aanpassing op die website. Bovendien blijkt hij bij hetzelfde Bureau Voor Strategische Beleidsvorming van het Min. v. LNV gewerkt te hebben, waar ook Frans Vera heeft gewerkt. Verder onderzoek toont aan, dat de Raad voor Dierenaangelegenheden inmiddels zwaar gedomineerd wordt door leden van de Wageningse Universiteit, die deels de denkbeelden van **Rewilding** aanhangen. [\(37\)](#)

Toch blijft de Raad voor Dierenaangelegenheden beweren dat de adviezen die zij over uitplaatsing van Konik paarden en edelhert "onafhankelijk" zijn. Hetgeen, na het optreden van voorzitter Jan Staman en zijn ongevraagde advies om juist dóór te gaan met het afgeschafte Vera-beleid, dus de facto al niet meer mogelijk is.

De Raad voor Dierenaangelegenheden gaf op twitter overigens wel reactie over zijn voorzitterschap van Frans Vera's st. Natuurlijke Processen, maar op zijn optreden met ongevraagd advies ten faveure van Vera's Natuurlijke processen-beleid wensten zij niet in te gaan [\(50\)](#).

2. Ook in het verslag van de Universiteit Wageningen (WUR) over de gebieden waarnaar Konikpaarden (of edelherten) uitgeplaatst kunnen worden [\(35\)](#), wordt de schijn van belangenverstrengeling gewekt. De instanties die door de WUR bevraagd zijn, zijn in meerderheid gekend aanhangers van **Rewilding**. Voorstanders van Frans Vera en zijn beleid, tegenstanders van het door PS gewenste nieuwe beleid.

**Uit
Quickscan potentiële Uitzetgebieden grazers Oostvaardersplassen
WUR / Wageningen University & Research**

Tabel B2 Overige partijen in Nederland die zijn geconsulteerd.

Organisatie	
Ministerie LNV; Departement Natuur en Biodiversiteit	GAAT ACCOORD MET REWILDING
Ministerie van Buitenlandse Zaken	
Ministerie van Defensie	
Staatsbosbeheer	← REWILDERS
Natuurmonumenten	← REWILDERS
Provinciale landschappen	
Goois Natuurreservaat	
Federatie Particulier Grondbezit	
NP Hoge Veluwe	
Kroondomeinen	
Wereldnatuurfonds	← REWILDERS
Waternet	← REWILDERS
FREE Nature	← REWILDERS
Rewilding Europe	← REWILDERS
Stichting ARK Natuurontwikkeling	← REWILDERS
Flaxfield Nature Consultancy	
Ecogrön	← REWILDERS

3. Kritiek komt er ook op Gedeputeerde Harold Hofstra, die de vraagstellingen zo smal formuleerde, dat de antwoorden noodzakelijkerwijs op het kennelijk gewenste antwoord van afschot van de edelherten neer zou komen. Met name de vraagstelling over de haalbaarheid van populatiereductie door anticonceptie aan prof dr. Stout, wordt door burgerinitiatieven [\(39\)](#), PVV en 50+ zwaar bekritiseerd.

2018 - september – Verschillende groeperingen voeren rechtszaken om het nieuwe beleid tegen te houden.

- St. Cynthia & Annemieke: over niet volgen van wet- en regelgeving door Staatsbosbeheer, en het management door Staatsbosbeheer.
- St. Stamina tegen de zgn. “gehouden wilde dieren”-status, die het mogelijk maakt om de grote grazers zonder enige zorg aan hun lot over te laten in de Oostvaarderplassen.
- Faunabescherming, de Dierenbescherming, de Vogelbescherming, Dierbaar Flevoland en Fauna4Life (**Rewilding** voorstanders) tegen afschot edelherten en/of tegen het bouwen van vangkralen voor de uit te plaatsen Konik paarden door Staatsbosbeheer.
- St. Stamina tegen afschot edelherten.

2018, september – Gedeputeerde Harold Hofstra (Prov. Flevoland) Tekent de “Intentieverklaring Coalitie Ontsnippering” [\(58\)](#). Een document geproduceerd door het Meerjarenplan Ontsnippering [\(56\)](#). Onder auspiciën van het Min. v. Infra en Verkeer. Doel:

- Ervoor zorgen dat nieuwe infrastructuur geen barricades opwerpen voor planten en dieren
- Ervoor zorgen dat de barricades die bestaande infrastructuur opwerpt, aangepakt worden.
- Samenwerken, kennis hierover uitwisselen.

2018 - oktober . In politieke en academische kringen wordt steeds meer erkend , dat het Vera-beheer van Natuurlijke Processen een illusie blijkt. Er verschijnt een belangrijk artikel van de Universiteit Wageningen over het werk van Michiel Wallis de Vries, buitengewoon hoogleraar bij de leerstoelgroep Plantenecologie en Natuurbeheer, en Roel van Klink, postdoc bij de Universiteit van Leipzig. Zij stellen dat “Rewilding” niet werkt, omdat de grazers-populaties zonder beheer altijd te groot worden, hetgeen ten koste gaat van de biodiversiteit van een gebied. [\(38\)](#)

Massaal gezichtsverlies voor de **Rewilding** beweging, Frans Vera en Han Olf. Zij waren altijd waren weggekomen met het verhaal “alles wat er mis is de schuld van Henk Bleker, want de oplossing is verbinding met het Horsterwold en hij heeft dat tegengehouden”. Deze smoes begint nu ook in wetenschappelijke kringen uitgewerkt te raken.

15 oktober 2018 – Gedeputeerde Harold Hofstra (ChristenUnie) geeft de officiële aftrap voor de tweede reset van het moerasdeel [\(50\)](#). Het moet voor verjonging zorgen. Het gebeurde in 2011/2012 ook al een keer, maar de

effecten blijken niet blijvend. Het gekozen “regenmodel”, waarbij de waterstand niet gereguleerd wordt maar van natuurlijke neerslag afhankelijk is, werkt niet.

2 november 2018 – St. Dierbaar Flevoland verliest het aangespannen geding tegen Staatsbosbeheer over het plaatsen van de vangkralen, die nodig zijn om de 180 Konik paarden te verplaatsen. Dit verplaatsen is een advies van Commissie van Geel, dat overgenomen werd door Provinciale Staten. Dierbaar Flevoland had stillegging geëist wegens “verstoring”. In Dierbaar Flevoland zitten rabiante voorstanders van het “Natuurlijke Processen”-beheer van Frans Vera. Secretaris Esther van der Spek [\(51\)](#) bijvoorbeeld, is eveneens beleidsmedewerker bij de Partij voor de Dieren Flevoland die zich sterk inzet vóór het behoud van het Natuurlijke Processen-beheer van Frans Vera.

2 november 2018 – Gedeputeerde Staten Flevoland geeft, vooruitlopend op de uitspraak van de rechter op 5 november, al opdracht/vergunning tot afschot van ruim 1800 edelherten [\(52\)](#). De uitgevoerde tellingen gaven als resultaat: 2320 edelherten, 610 konikpaarden, 200 hekrunderen.

5 november 2018 – De rechtbank behandelt de eisen van 6 belangenorganisaties die eisen dat het geplande afschot van de edelherten niet doorgaat. St. Stamina, Faunabescherming, Dierbaar Flevoland, Dierenbescherming, Vogelbescherming, Fauna4life. Uitspraak 19 november.

Drie van de organisaties blijken banden met de Partij voor de Dieren of met elkaar te hebben.

- St. Faunabescherming: de voorzitter is Nico Koffeman, oprichter en lid Eerste Kamer voor de PvdD. [\(53\)](#)
- St. Faunabescherming: lid van het bestuur is Harrie Voss, fractievoorzitter PvdD Apeldoorn. [\(53\)](#)
- Dierbaar Flevoland: secretaris is Esther van der Spek, fractiemedewerkster PvdD Flevoland. [\(51\)](#)
- Fauna4Life: bestuurslid Jeroen Pouwels is óók vrijwilliger bij St. Faunabescherming. [\(54\)](#)
- Fauna4life: secretaris Pauline de jong is ook secretaris bij St. Faunabescherming Amsterdam [\(55\)](#)

29 november 2018 – De rechtbank behandelt de eis van St. Faunabescherming (gelieerd aan de Partij voor de Dieren, zie hierboven) om de afschotvergunning van ruim 2000 edelherten in te trekken wegens vermeende verstoring. Tijdens de zitting klaagt Oostvaardersplassen-architect Frans Vera over bedreigingen. Wat dit met verstoring door afschot te maken heeft is onduidelijk, maar de rechtbank laat het toe en het haalt de media [\(59\)](#).

(En zoals gewoonlijk weer geen woord over de bedreiging die door de medestanders van Frans Vera en zijn “krepeerbeleid” worden gedaan). Uitspraak over twee weken.

Het begint er op te lijken, dat de Partij voor de Dieren en met hen bevriende stichtinkjes en clubjes net zo lang rechtzaken zullen voeren, tot het voor afschot le taat is, en het door hen zo aanbeden verhongeren weer begint.

Elke Vlasveld, november 2018

- (1) [Wikipedia, Oostvaardersplassen](#)
- (2) [NRC, 10-1-1998: Frans Vera, vormgever van Nederland](#)
- (3) [Metaforen voor de Wildernis, eik, hazelaar rund en paard, Frans Vera.](#)
- (4) [1997 Resource, Univ. Wageningen, "wetenschap uit twijfels bij parkachtig landschap van Vera"](#)
- (5) [2013 "Wild experiments at the Oostvaardersplassen: rethinking environmentalism in the Anthropocene"; Lorimer and Driesen, Royal Geographic Society](#)
- (6) ["Mind the Gap", prof. dr. John B. Birks, University of Bergen, Norway](#)
- (7) [2013 "Falende grazers? Falend natuurbeheer én falende wildernisromantiek", em. Prof Eddy vd Maarel](#)
- (8) [2005 "How open were European primeval forests? Hypothesis testing using palaeoecological data". Fraser G. Mitchell, Botany Department, Trinity College, Dublin, Ireland](#)
- (9) ["Palaeoecological evidence for the Vera hypothesis?" Prof. dr. Paul Buckland – School of Conservation Sciences, Bournemouth University](#)
- (10) [2015. Youtube, Canadese documentaire van CBC. "The Nature Of Things, Manufacturing The Wild", vanaf minuut 4.](#)
- (11) [CV Ecoloog Han Oloff](#)
- (12) [11 oktober 1996. Staatscourant, officiële bekendmakingen. Ontheffing Destructiewet.](#)
- (13) [18 september 1997. Staatscourant, officiële bekendmakingen. Intrekking ontheffing destructiewet.](#)
- (14) [Website staatsbosbeheer, Dossier Oostvaardersplassen, jaartallen](#)
- (15) [1999, Raad voor Dierenaangelegenheden, "De hongerdood van de heckrunderen in de Oostvaardersplassen in de winter 98/99"](#)
- (16) [Linked In Martijn de Jonge, "Broedvogels niet bekaadde Oostvaardersplassen 1997/2016"](#)
- (17) [Website Staatsbosbeheer, Links en Downloads dossier Oostvaardersplassen.](#)
- (18) [26-5-2009 Staatscourant, Officiële bekendmakingen, vragen kamerlid Thieme aan de Min LNV. Gerda Verburg](#)
- (19) [De Rechtbank Uitspraken, St. Welzijn Dieren Oostvaardersplassen vs Staatsbosbeheer.](#)
- (20) [Wikipedia, Rewilding Europe](#)
- (21) [13-4-2011 Staatscourant, officiële bekendmakingen. 32 563 Oostvaardersplassen, brief van de Staatssecretaris van Economische Zaken, landbouw en innovatie.](#)
- (22) [26-11-2011, Trouw, "Bleker dwingt Natuurclub om te gehoorzamen"](#)
- (23) [2-3-2018 website Partij vd Dieren; Oostvaardersplassen speelbal onverantwoordelijke politici.](#)
- (24) [Website Stichting Natuurlijke Processen](#)
- (25) [25-1-2014 Overheid.nl, wettenbank. Wet Verzelfstandiging Staatsbosbeheer.](#)
- (26) [Website BIJ12, Natuurpact ontwikkeling en beheer van natuur in Nederland](#)
- (27) [Eurosite; Communicating wilderness management techniques in Natura 2000 sites and other European natural areas.](#)
- (28) [Overeenkomst tussen de Staatssecretaris van Economische Zaken en Gedeputeerde Staten van de Provincie Flevoland; dierenwelzijn in de Oostvaardersplassen.](#)
- (29) [Wob besluit website Staatsbosbeheer, dossier Oostvaardersplassen. 20-4-2018, pag. 618.](#)
- (30) [NOS, 7-5-2018, Ruim 3200 grazers dood deze winter](#)
- (31) [14-3-2018, IVN natuureducatie, Frank Berendse over de Oostvaardersplassen.](#)
- (32) [2-4-2018, Website Staatsbosbeheer. "rapport Van geel biedt nieuwe horizon voor de Oostvaardersplassen".](#)
- (33) [Website Staatsbosbeheer, 20 juli 2018. "Provincie Flevoland en Staatsbosbeheer tekenen convenant Oostvaardersplassen"](#)
- (34) [Stateninformatie prov. Flevoland, mededelingen, vergadering Commissie Duurzaamheid 26-9-2018, rapport Hegen.](#)
- (35) [Website Prov. Flevoland, vergaderingen Stateninformatie, diverse rapporten.](#)
- (36) [Video van het gedeelte van de vergadering waar voorzitter Staman van de RDA zich uitspreekt voor behouden van Natuurlijk Processen/Vera-beleid.](#)
- (37) [Website Raad voor Dierenaangelegenheden, "Leden".](#)
- (38) [Nature Today, "Regulering grote grazers belangrijk voor behoud biodiversiteit". Wallis de Vries en Klink, Universiteit Wageningen/Leipzig.](#)
- (39) [NWDenktank, inspreektekst Provinciale Staten Flevoland 26-9-2018](#)
- (40) [27-3-2018, Omroep Flevoland: "Geen Europese subsidies naar de Oostvaardersplassen"](#)
- (41) [14-6-2018 Facebook Annie Schreijer-Pierik, "EU onderzoekt wegblijven vogels Oostvaardersplassen"](#)
- (42) [20-9-2013, Boerderij; "Staatssecretaris Dijkzma wil geen ander beleid Oostvaardersplassen"](#)
- (43) [19-9-2015, Een Vandaag, "Kritiek Oostvaardersplassen laait weer op"](#)
- (44) [24-5-2016, Rapportage wintersterfte door Staatsbosbeheer](#)
- (45) [12-3-2015, Volkskrant, "Oostvaardersplassen ondergaan een verjongingskuur"](#)

- (46) [2007, WUR, "Robuuste Verbinding Oostvaardersplassen-Duitsland, intern rapport](#)
- (47) [27-9-2012, Volkskrant, "prov. Flevoland nam te veel risico met project Oostvaarderswold"](#)
- (48) [3-10-2012 Volkskrant, "Alle 4 Gedeputeerden provincie Flevoland nemen ontslag"](#)
- (49) [Twitter, reactie door Raad voor Dierenaangelegenheden inzake voorzitter Staman](#)
- (50) [15-10-2018, website Staatsbosbeheer: "Reset voor moeras in Oostvaardersplassen"](#)
- (51) [Website Dierbaar Flevoland, bestuur](#)
- (52) [5 november 2018, Omroep Flevoland: Vergunning voor afschieten edelherten afgegeven](#)
- (53) [Stichting Moment online, status St. Faunabescherming](#)
- (54) [LinkedIn Jeroen Pouwels](#)
- (55) [2014, Volkskrant, Ze willen gewoon schieten](#)
- (56) [Website MJPO, Meerjarenplan Ontsnippering](#)
- (57) [WUR, "Ruim baan voor plant en dier" Ontsnippering](#)
- (58) [Provincie Flevoland; Gedeputeerde Harold Hofstra ondertekent intentieverklaring Coalitie Ontsnippering"](#)
- (59) [29-11-2018, Omroep Flevoland, "Natuur verstoord doo afschieten edelherten"](#)